

Article Info	Araştırma Makalesi	
Title of Article	1950-1961 Yılları Arasında Üniversite ve Öğretmen Yetiştirme Meselemize Bir Bakış: 1950-1961 Yılları Arasında Demokrat Parti ve 27 Mayıs Sonrası Hükümetleri Dönemi	
Corresponding Author	Hasan YILDIZ Ordu Üniversitesi Ünye İİBF, yildizh52@hotmail.com	ORCID NO:
Submission Date Admission Date	17/02/2018 / 10/03/2018	
How to Cite	YILDIZ H., (2018). 1950-1961 Yılları Arasında Üniversite ve Öğretmen Yetiştirme Meselemize Bir Bakış: 1950-1961 Yılları Arasında Demokrat Parti ve 27 Mayıs Sonrası Hükümetleri Dönemi, Kent Akademisi, 11 (33), Issue 1, Link: ...	

1950-1961 Yılları Arasında Üniversite Ve Öğretmen Yetiştirme Meselemize Bir Bakış: Demokrat Parti Ve 27 Mayıs Sonrası Hükümetleri Dönemi

Yrd.Doç.Dr. Hasan YILDIZ¹

¹ Ordu Üniversitesi Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
yildizh52@hotmail.com

ABSTRACT:

An Overview of University and Teacher Transparency Between 1950-1961 Years: The Democrat Party and The Government of Post-May 27th Period

The years between 1950 and 1961 there had been important steps in the issue of teacher training and universities in Turkey. In particular, Menderes governments between 14th, May, 1950 and 27th, May, 1952 are the architecturer of the change. Mainly Middle-East Technical University and Atatürk University as well as Ege University in İzmir are attracted attention by completing the half-built faculties. Besides, with the applications such as high teacher's training school and education institutions there have been significant advances in teacher's training. During this process village institutes have been named teacher's school. The curriculum of these schools have been scheduled during the power of Republican Party.

Key words: University problem, Teacher's training, village institution, high- teacher's school, Autonomy.

Üniversite Ve Öğretmen Yetiştirme Meselemize Bir Bakış: 1950-1961 Yılları Arasında Demokrat Parti ve 27 Mayıs Sonrası Hükümetleri Dönemi

ÖZ

1950 ve 1961 yılları arası Türkiye'de üniversite ve öğretmen yetiştirme meselesinde önemli adımların atıldığı yıllardır. Özellikle 14 Mayıs 1950 ve 27 Mayıs 1960 arasındaki Menderes hükümetleri bu değişikliğin mimarıdır. Başta ODTÜ ve Atatürk Üniversitesi olmak üzere yeni üniversiteler ile İzmir'de Ege Üniversitesi'nin yarım kalan fakültelerinin tamamlanması göze çarpmaktadır. Ayrıca yüksek öğretmen okulları ve eğitim enstitüleri uygulaması ile öğretmen yetiştirmede önemli adımlar atılmıştır. Köy

enstitüleri ise öğretmen okulu adını almışlardır. Bu okulların ders içeriği ise kurucusu olan daha CHP iktidarında değişmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite problemi, öğretmen yetiştirme, köy enstitüsü, yüksek öğretmen okulu, muhtariyet.

1. Demokrat Parti Dönemi Öğretmen Yetiştirme Meselesi

Demokrat Parti zamanı, ülkemizde öğretim kurumlarının sayısal olarak arttığı bir dönemdir, üniversite ve öğretmen yetiştiren kurumlar kadar, il ve ortaöğretim kurumlarında da sayısal nitelikte artış görülmüş, millet vekillerinin nüfus bölgelerine liseler, ortaokullar açılmıştır. Bunun sonucu olarak da üniversite kapılarına hücum meydana gelmiş, yığılmalar olmuştur. Üniversitelere sağlanan özerkliğin sınırı olmamış, hocalar ve öğrencilerin siyasete aşırı derecede iştigal etmeleri bizi toplumsal bir bunalıma itmiştir. Hele 27 Mayıs'tan sonra üniversite özerkliği, eğitim ve öğretimin ortadan kalkmasına sebebiyet verecek bir araç olarak kullanılmıştır. Menderes rejiminin yıkımında önder rolü üniversiteler yüklenmiştir. 1961 Anayasası da öğretim üyelerine parti merkez idare meclislerinde görev alma imkanını sağlamıştı(Kaya, 1977: 346).

Dönemin başbakanı Adnan Menderes üniversite konusunda, 17 Mayıs 1954'te hükümetinin programını okurken şunları ifade eder: "Bugün üniversite muhtariyetinin iktidarımız tarafından zedelendiği haykırılmakta ve mahkemelerimizin tazyik altında bulduklarından şikayet olunmaktadır. Eski devrin şimdilik bahsetmiş olduğumuz türlü tazyik ve zulüm hadiseleri cereyan ederken o zamanda muhtar (özerk) olduğu ilan edilen üniversitelerimizin ilmi istikbal ve muhtariyetlerin icabı olarak nazari sahada ve talebelerini bile tenvir (aydınlatmalı) etmek imkanına sahip olamamışlardır. Bugün ise bu muhtariyetlerin hudutları zaman oluyor ki günlük ve fiili politika yapmaya kadar genişletilmiş bulunuyor (Sükan, 1991: 167).Adnan Menderes, iktidarı boyunca rahatsız olduğu üniversite özerkliği hususunda TBMM'de emekliye ayırma ve yasadışı suçlara verdiği cevapta konuyu şöyle ifade eder: " Hükümet, elbette bir heyeti siyasiye olarak, bir kabine azası (üye) olarak 16-17 kişi demin söylediğim bütün bu istibdatı (baskı) tatbik etmiş değildir. Elbette bu tatbikata vasıta olan vardır. O tatbikat nasıl yapıldı? Bütün bu mevzu bahis tamirata rağmen valiye, sen parti başkanısın dendi.... Bu hale siz istediğiniz kadar üniversite muhtariyeti deyin...(Sükan, 1991: 204)" Bu tür konuşma ve tartışmalar ileriki yıllarda da devam eder.Nitekim 1956 yılı bütçe konuşmalarında Menderes, üniversite ve eğitimle ilgili hususlarda bilgi verirken "...üniversite kanununun 2. veya 3. maddesinde gündelik siyasetle uğraşamaz, der(Sükan, 1991: 341)." hükmünün yer aldığını hatırlatır.

Menderes üniversiteleri vekalet emrine almanın, memuriyetten çıkarmak demek olmadığını, sadece idari bir tedbir olduğunu ifade eder, üniversite kanununun 1946'da çıkarıldığından bahisle artık ihtiyaca cevap vermediğini ve değiştirmek niyetinde olduklarını söyler. Muhalefetin üniversite özerkliğini kendilerine göre yorumladıklarını der(Sükan, 1991: 361). Adnan Menderes aynı oturumda üniversitede hocaların ne şekilde eğitim-öğretim yaptığına karışmadığını, hükümetinle ilgilenmediğini yalnız "üniversite profesörlerinin vicdani hareket etmelerini, kendi hususi toleranslarına göre tedrisat yapmalarını, hele çocukları gündelik politikaya alet yapmaya çalışmamalarını bizzat İsmet Paşa 1950 nutkunda söylemişti(Sükan, 1991: 366)" der.

Milli eğitim bakanlarından Tevfik İleri, üniversite gençliğinin iyi yetiştirilmesinin, ülkenin istikbalini garanti altına alacağını, ülkenin fakir olduğunu, gençlerin iki sene sınıfta kalmaya hakları olmadığını, burs istemeğe hakları bulunmadığını ve en zor şartlar altında okumaları gerektiğini ifade etmektedir (Aksoy, 1977: 108-109). Tevfik İleri, 13.11.1950 tarihinde TBMM'de bir soruya verdiği cevapta üniversiteye giriş sınavından bahsederek, "fazla sayıda lise ve ortaokul açmaya niyetli olmadıklarını, Van lisesi gibi açılmış olsun diye açılan liselerle, Atatürk lisesinden mezun olan çocuğu aynı şartlar altında üniversite sınavına sokmaya hakkımız yoktur (Aksoy, 1977: 208)" demektedir. Bakan Tevfik İleri'nin idealistçe olan bu tutumunu eğitimimiz yönünden taktir etmemek mümkün değildir. Bakan oldukça önemli bir inceliğin farkındadır. Fonksiyonsuz eğitim kurumu açmanın eğitimi ne derece hantallaştırdığının, ziyan ettiğinin

üzerinde durmaktadır. Ayrıca eşitlik ilkesine anlamlı derecede bağlıdır. Van Lisesi, Üsküdar Lisesi kapasitesine ulaştırılmadıkça orada öğrenciyi harcamaya kimsenin hakkı yoktur. Bu derin ve anlamlı noktayı yıllar sonra yapılan bir araştırmada tespit ettiğimizde, hem şaşırılmış hem de Tevfik İleri'nin meseleye bu ölçüde hakim olduğunu taktir etmiştir.

1965-66 yılında merkezi sisteme Doğu Anadolu liselerinden katılan öğrencilerin %00136'sı başarılı olurken, bu oran Marmara Bölgesi için %00315'ti. Bugün için de durum aynıdır.

Tevfik İleri 29.10.1959'da yaptığı radyo konuşmasında DP iktidarının üniversite konusunda yaptığı geliştirme faaliyetlerinin bir bilançosunu çıkarır: "...1950'de teslim aldığımız üç üniversitemizin gerek öğretim üyelerinin sayısı, gerek öğrencilerinin sayısı ve imkanları iki misline yakın artmıştır... Bir yandan bu üniversitelerimizin inkişaflarını sağlayacak tedbirler cömertçe alınırken, diğer taraftan Ankara'da Orta Doğu Teknik üniversitesi, İzmir'de Ziraat ve Tıp Fakülteleriyle Ege üniversitesi, Erzurum'da büyük Atatürk'ün gayesi olduğu halde kendisinden sonra Halk Partisi tarafından tahakkuk ettirilmeyen ve benimsenmeyen Atatürk üniversitesi kurulmuştur ve birkaç seneden beri tedrisata devam etmektedir. Ege üniversitesi bu yıl Ziraat Fakültesi ve Yüksek Hemşire okulundan ilk mezunlarını vermiş bulunmaktadır. İki sene sonra Tıp fakültesi de mezunlarını verecektir. Trabzon'da bir teknik üniversitenin kurulması için kanun çıkmış ve hazırlıkları bir hayli ilerlemiştir... Bir yandan da bu üniversiteler için ecnebi memleketlerde yeni elemanlar yetiştirilmektedir (Aksoy, 1977: 234-235)."

Atatürk'ün 1937 yılında TBMM'yi açış nutkunda ülkeyi Ankara'nın doğusu ve batısı olmak üzere iki kültür bölgesine ayırmayı ve Vangölü civarında bir üniversite ve kültür merkezi kurmayı önerir. Ancak bu plan uygulanamaz. DP 1955'lerde bu projeyi uygulamaya koyar. Ne var ki maalesef Van'lı yurttaşlarımız tarlalar ziyan olacak diye arazi istismarlarına karşı çıkarlar. Atatürk Üniversitesi'nde Osmanlı devrinde medrese geçmişi olan ve eğitimi takdir eden Erzurum'da açılır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ise 1981 yılında 12 Eylül rejimi tarafından kurulacaktır. İlk yeri Erzurum olan bu üniversite 1986 yılında Van'a taşınacaktır. Atatürk Üniversite'si 17 Kasım 1958 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından eğitim ve öğretime açılmıştır. O günden bugüne üniversitede önemli gelişmeler kaydedilmiştir (Özbek, 1959: 3). Üniversitede yetişen hocalar daha sonra dışarıya akmış ve bir zaman görev yaptığımız Yüzüncü Yıl üniversitesi gibi bir çok üniversitenin kurulmasında önemli hizmetler görmüşlerdir.

Bu dönemin ünlü simalarından Nurettin Topçu hocanın görüşlerine değinmeden geçemeyeceğiz. Topçu, üniversitenin Darülfünun' dan ve Süleymaniye Külliyesi'nden bile daha gerilerde olduğunu iddia etmektedir, üniversitenin kendini dışa kapadığını bunun aşılması gereken bir rahatsızlık olduğunu ve dışarıda da yetenekli insanların bulunduğunu ifade etmektedir. Akademik çalışmaları da yetersiz bulunmaktadır. Topçu çare olarak üniversitenin lağvını, yenisinin bir komisyona havale edilmesini, geçmiş akademik çalışmaların da incelenmesini istemektedir (Topçu, 1970: 112-116).

Devlet başkanı ve başbakan Cemal Gürsel, üniversite gençliğinin ve gençliğin diğer kesimlerinin ahlaklı olmasını savunmaktadır. Gürsel Yeşilay Cemiyetini ziyaret ettiği zaman yaptığı konuşmada şunları ifade eder: " Gençliği kötü itiyatlardan korumak için temiz birer idealist olarak çalışan yeşilaycıların gayretleri şükranla layıktır. Bilhassa uyuşturucu maddelere karşı da gayretlerinizi azami mücadele kudretine yükseltmek lazımdır (Türkiye Yeşilaycılar Cemiyeti Yayınları, 1962: 62). " Prof.Dr. Necmettin Tozlu, 'Uyuşturucu Gençlik ve Aile' adlı çalışmasında, ABD'de ve Avrupa'da uyuşturucu sorununu incelerken, Türkiye'deki uyuşturucu problemine de değinir. Tozlu bununla mücadelede ailenin önemini vurgular (Tozlu, 1992: 38-40). Cemal Gürsel'den sonra ülkemizde uyuşturucu trafiği artmış ve müptelaları çoğalmıştır. Bu dönemde yapılan önemli bir hareket 147'ler olayıdır. MBK 28.10.1960 Cuma günü yürürlüğe giren "üniversite öğretim üyelerinden bazılarının görevlerinden affına bazılarının da diğer fakülte ve yüksek okullara nakline dair"114 sayılı kanunu kabul etmiştir (Yazıcı, 1984: 147). Bu kanun çeşitli tepkilere yol açmıştır. Gazeteler durumu eleştirmişlerdir. M.B.K. içinde, bu kanun çıktığı zaman etkili olan ve 14'ler olarak nitelendirilen bir grup mevcuttu. Daha çok bu grubun tesiri ile; üniversite içinde eğitim ve öğretim yerine siyasetle uğraştıkları, sol ideolojileri destekledikleri gerekçesiyle 147 öğretim üyesi

hakkında işlem yapılır. Aralarında 1961 Anayasası 'nı hazırlayan kurulun başkanı Prof.Dr. Sıddık Sami Onar da vardır. Prof. Turhan Feyzioğlu bunlar arasında değildir ama durumu protesto için o da onlara katılır. Çok değil 1-2 ay sonra 13 Kasım 1960'ta 14'ler M.B.K. den ihraç edilip yurtdışına gönderildikten sonra bu sorun da çözümlenir. Komite üyeleri ellerinde dosyalar bulunduğunu belirtirken, öğretim üyeleri de basına verdikleri demeçlerde bu dosyaların açıklanmasını isterler. Sonunda durum düzeltilmiş ve bu öğretim üyeleri görevlerine dönmüşlerdir.

1950-1961 arasında öğretmen yetiştirme meselesi önceki döneme göre farklılık arzeder. Köy enstitüleri kapatıp,ilk-öğretmen okullarına dönüştürülmüştür. Bu dönüşümde iki farklı okul tipi ortaya çıkmıştır. 1- Ortaokul mezunlarını kabul eden 3 yıllık öğretmen okulları, 2- İlkokul mezunlarını kabul eden 6 yıllık öğretmen okulları (Kaya, 1972: 423).

DP döneminin milli eğitim bakanı Tefik İleri sadece öğretmen yetiştirmeyi değil, iyi kaliteli öğretmen yetiştirmeyi de kendisine ilke edinmiştir. Çeşitli konuşmalarında bunu dile getirmiştir. Öğretmen okulu öğretmenlerinin kendilerine meslektaş yetiştirdiklerini bu yüzden bu okulları teçhiz edeceklerini söyler (Aksoy, 1977: 127). Bir başka konuşmasında "...Kendi belki cahil fakat bin senelik maziye, malik büyük bir tarihe malik olmanın şuru, akliselimi ile vatandaş bizden aynı zamanda "esas öğretmen" istiyor (Aksoy, 1977: 129)" der. İleri 11.2.1954'te TBMM'de intibak kanunu görüşülürken, çeşitli eğitim imkanları vermek, bunun yanında maaşlarını da vermek vesair suretlerle ilkokul öğretmenlerinin kabiliyetli veya yüksek tahsile kabiliyetli olanlara profesörlüğe kadar yükselme yolunu açacaklarını belirtir. Tefik İleri bu gayesini "Yüksek öğretmen Okulu"nu hizmete açarak gerçekleştirir. İleri Yüksek öğretmen Okulu öğrencilerine güvendiklerini ve Fen-Edebiyat fakültelerinin de böyle öğrencilere sahip olmak isteyeceklerini umduğunu ifade eder (Aksoy, 1977: 131-132).

Tefik İleri köy enstitülerini kapatmadıklarını, fakat büyük ıslahat yaptıklarını, ıslahatın yalnızca ad değiştirmekle kalmadığını (öğretmen okulları), 100 yıllık mazisi olan öğretmen okulları ve yine köy enstitüsü programlarını birleştirip 1953 yılı maarif şurasına arz edip oradan geçirterek uyguladıklarını, köy ve şehir okullarının ihtiyacına cevap verir hale getirdiklerini ifade etmektedir (Aksoy, 1977: 223).İleri kendi zamanında köy ve şehir öğretmeni ayrımını gerek maaşı gerekse yedeksubay ve özlük hakları hususunda kaldırdıklarını belirtir (Aksoy, 1977: 225).

Tefik İleri, 1959 yılında yaptığı radyo konuşmasında, öğretmen yetiştirme işini ciddiyetle ele aldıklarını, bu işin kanunlarla, yönetmenliklerle, kararnel erl e yürütülmeyeceğini bildiklerini ifadeyle bunun için sayıları 74'ü bulan öğretmez, meslek kitapları serisi yayınladıklarını, yaz aylarında da muhtelif branşlardaki öğretmenler için kurslar ve seminerler düzenlediklerini ve 'en mühimi olarak da birçok yeni öğretmen okulu açtıklarını vurgular. Öğretmen yetiştiren eğitim enstitüsü sayısının 1950'de 2 iken 1959'da İzmir Kız Eğitim Enstitüsü ile 5'e ulaştığını söyleyerek, liseler için de CHP döneminde kapatılan İstanbul Yüksek öğretmen okulunu ve Eğitim Enstitüsü'nü tekrar açtıklarını buna ikinci olarak Ankara Yüksek öğretmen Okulu'nu dahil ettiklerini ifade ederek bu okullara, ilk öğretmen okullarının başarılı son sınıf öğrencilerini aldıklarını ifade eder (Aksoy, 1977: 231-233). İleri devamlı öğretmenlerin terfi sorunlarını hallettiklerini de belirtir.

Bütün bu idealist çalışmalara ve gayretlere rağmen öğretmen yetiştirme meselesi halledilebilmiş midir? 1950-1961 arası dönem için bunu söylemek elbette zordur. Fakat Yüksek öğretmen Okulu denemesi ve başarısıyla Tefik İleri büyük bir adım atmıştır. Prof.Dr. Necmettin Tozlu, "öğretmenlerin artık lisans seviyesinde eğitim veren kurumlardan değil, lisans üstü eğitim verecek bir kurumdan yetiştirilmelidirler (Tozlu, 1992: 141)." derken Tefik İleri zamanında düşünülmüş ve icraata geçirilmemiş olan lisans üstü seviyesinde öğretmen yetiştirme programının açılması gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü gerçekten kaliteli öğretmen yetiştirmede günümüze sarkan, sorunlar vardır.

Bu dönemde fikirlerini ortaya koyan Nurettin Topçu ilginç yaklaşımlarda bulunmaktadır. O köy öğretmenlerinin aynı zamanda köy imamlığını da yapmasını savunmaktadır. Şehirlerde bu işi kültür

dersleri öğretmenleri yapabilir demektedir. Kültür fakültelerinin profesörleri aynı zamanda isteğe bağlı olarak camilerde vaaz ve irşad görevi yapmalıdırlar (Topçu, 1970: 125). Öğretmenler buna göre hazırlanırken, aynı zamanda din öğretimi ve eğitimi de yapmış olacaklar ve Topçu'ya göre dini hayat, tertemiz kendi gerçek yapısına kavuşmuş olacaktır.

2. 27 Mayıs Hareketi Sonrası Öğretmen Yetiştirme Meselesi

1961 ve sonrası yıllarda gerek üniversite gerekse öğretmen yetiştirme kurumlarında kesif bir gelişme görülür. Bu dönemde gerek öğrenci hareketleri gerekse niceliğe verilen önem yüzünden kalitede gerileme görüldüğü bir gerçektir. Ancak hızla artan şehirleşme ve bunun paralelindeki okullaşma yöneticilere niteliği göz ardı ettirmiştir denilebilir. Onlar bize göre çoğu kere isteksiz davranmışlardır. Şartlar onları çok sayıda okul açmaya veya okulların öğrenci kapasitelerini zorlamaya itmiştir. Bir taraftan veli baskısı, diğer taraftan öğretmen ihtiyacı idarecileri çeşitli çözümler aramaya iter.

İsmet İnönü başkanlığındaki 1. Koalisyon Hükümeti “Memleketin ihtiyacı olan alanlarda yüksek vasıflı ilim ve fen adamları ve araştırmacılar yetiştirmek için tedbirler alacağız. İlim, teknik ve güzel sanatlar alanlarında yapılan araştırmalar ve meydana getirilen eserler desteklenecektir.” İfadeleri ile, programında yüksek öğrenim meselesine açıklık getirir (N. Dağlı – B. Aktürk, 1988: 24).

Bu hükümetin milli eğitim bakanı Hilmi İncesulu 5 şubat 1962’ de toplanan 7. Milli Eğitim Şurası’nda yüksek öğretim ve öğretmen yetiştirme meselesi üzerinde de görüşlerini beyan eder. İncesulu 27 mayıs rejiminin kredi ve yurtlar kurumu kanunu’nu getirdiğini kendilerinin de Tübitak kurumu kanunu getirdiğini ve bu günlerde meclise vereceklerini belirterek, her iki kurumun bilimsel gelişmeye katkısı olacağını belirtir. Devamla üniversiteye öğrenci kabulü meselesi üzerinde durmuş, yanlış tercih yapmaktan öğrencilerin de muzdarip olduğunu, yıllarının boşa geçtiğini belirterek şuradan çözüm istemiştir(İncesulu, 1962: 22). İncesulu, “Üniversitelerin bir yıl evvelki giriş sınavlarında sordukları soruları, aradıkları öğrenci seviyesini, ilan etmelidirler. Mesela yabancı dil bilmeyen öğrenciler yüksek öğrenime girmemeli, hele bu öğrenimden asla mezun olmamalıdır.” diyerek bu kurumdaki esas tavrını ortaya kor(İncesulu, 1962: 23). Bu kanaat yanlıştır. Çünkü böyle bir sistem neticede, yüksek mevkilerin belli ailelerin çocuklarında kalmasına, dolayısıyla bir tür kast sistemine yol açar. Fırsat ve imkan eşitliği ilkesini zedeler, topyekun ülke kalkınmasında engelleyici bir faktör olur. Toplumsal tabakalar arasında iletişim kopar, arzulanmış total insanı yetiştiremeyiz. Zira bütün zeki ve yetenekli insanların belli bir zümreden çıkmasını beklersek, diğer tabakaların zihinsel gelişmelerini engellemiş olur ve yegane gayemiz olan güçlü milletler arasına girme amacımıza da ulaşamayız.

Hilmi İncesulu öğretmen yetiştirme meselesi için şu görüşleri savunmaktadır. İlk öğretmen okullarının yedi yıla çıkarılmayıp altı yılda kalması; orta okullara öğretmen yetiştiren Eğitim Enstitülerinin bazı kısımlarının iki yıllık bırakılmayıp, sosyal bilgiler, fen bilgileri, yabancı dil vs. kısımların üç yıla çıkarılması, yüksek öğretmen okullarının sayılarının artırılması, eğitim fakültelerinin açılması (üniversiteye bağlı), Bakanlığa bağlı bir Eğitim Bilimleri Yüksek Enstitüsünün açılmasını önerir(İncesulu, 1962: 24,25). Ayrıca öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesi için ulaşım ve sağlık hizmetlerinde kolaylık sağlanması gerektiğini ilave eder.

İnönü , 2 temmuz 1962’de TBMM’ de “Her kademe ve tipteki öğretim kurumlarımızın, öğretmen ihtiyaçlarının karşılanması hususuna öncelik verilecektir.” diyerek devamla bu mesleğin cazip hale getirileceğini beyan etmiş ve Tübitak’ın bir an önce faaliyete geçmesine çalışacağını belirtmiştir (N. Dağlı - B. Aktürk, 1988: 44).

3. İnönü Hükümeti Programı’nda, atom enerjisi çalışmalarına, radyo, kimya, sağlık fiziği, nükleer elektronik ve radyoizotop üretim laboratuvarlarının hızla kurulması gerektiği vurgulanarak, Atom Enerjisi Komisyonu ile hastane ve üniversiteler arasında verimli bir işbirliğinin destekleneceği belirtilmiştir(N. Dağlı – B. Aktürk, 1988: 65).

3. İnönü Hükümeti'nde bakanlık yapan Dr. İbrahim Öktem TBMM'de gensoruları cevaplarken, öğretmenliğin kalitesini yükseltmek ve ona üniversal bir mahiyet kazandırmayı planladığını belirterek, "Eğitim Fakültesi" açma kararını yürekten benimsediklerini ifade eder (İbrahim Öktem, 1965: 18-19). Bu yolla köy çocuklarına üniversite imkanının doğacağını, bu yüzden bunun değerli bir adalet müessesesi olarak yürekten benimsiyoruz demektedir. Öktem bir soru üzerine, üniversite giriş sınavının bir seçme sınavı değil, sıralama sınavı olduğunu belirterek, bunun sebebinin fakültelerin kısıtlı imkanları olduğunu ancak durumun şartları bizden daha müsait olan memleketlerde bile uygulandığını belirtir (İbrahim Öktem, 1964: 36). Devamla Tıp Fakültesi ve diğer teknik fakültelerde imkanlar nedeniyle gece öğretiminin yapılmasının şimdilik düşünülmediğini vurgular. İbrahim Öktem görevi devraldığından bu yana yüksek öğretim alanında birçok işler yaptığını, birçok kanunun değiştirildiğini, bunlar arasında KTÜ Teşkilat Kanunu, Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Teşkilat kanunu, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Kanunu, Ankara Tıp Fakültesi ile Diyarbakır ve Erzurum Tıp Fakülteleri arasında protokol imzalanması gibi daha birçok yasa düzenlenmesini örnek vermiştir (İbrahim Öktem, 1964: 9-10). Öktem bu konuşmasında, öğretmen yetiştiren kurumlar ile ilgili bilgiler de vermektedir. Ona göre; 1960'da 53 ilköğretmen okulu varken 1964'de 73 olmuştur. Öğrenci sayısı da 23483'den 42552'ye çıkmıştır. Eğitim Enstitüleri 1960'da 5 adet ve 2090 öğrenciye sahip iken, 1964'de sayı 10'a ve öğrenci sayısı ise 5116'ya çıkmıştır. Yabancı Diller Okulunun ise 1965'de hizmete gireceğini, ayrıca 14 öğretmenin 2 yıllık eğitim için avrupaya gönderildiğini de ilave eder (İbrahim Öktem, 1964: 14,15).

Sonuç Olarak;

Demokrat Parti döneminde gerek üniversite sayımızın gerekse öğretmen yetiştiren okullarımızın hem nitelik hem de nicelik olarak değiştiğini ifade edebiliriz. 27 Mayıs hükümetleri dönemi ise, üniversite konusunda hareketli olmakla beraber, öğretmen yetiştiren okullarda da gelişmeler yaşanmıştır. Ancak İncesulu gibi bakanların yükseköğrenimi yabancı dil bilmeyen Anadolu çocuklarına yasaklamayı düşünecek kadar farklı fikirler savunduğunu, fakat aynı hükümetin Öktem gibi bakanlarının da telafi yollu düşüncelerine şahit olunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Menderes dönemi ile kıyaslanırsa, Menderes devrinin daha çok halka dönük olduğu görülür.

Kent Akademisi

KAYNAKÇA

- Aksoy, C. (1977). *Babam Teyfik İleri, Konuşmaları ve Görüşleri*. Ankara.
- Kaya, K.Y. (1972). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*. Ankara.
- Özbek, S. (1959). *Atatürk Üniversitesi 1950-1960 Tedris Yılı Açılış Nutku*. Ankara: TİK.
- Sükan, F. (1991). *Başbakan Adnan Menderes'in Meclis Konuşmaları TBMM 1950-1960*. Ankara.
- Yazıcı, M. (1984). *Atatürk'ün İzinde Milli Eğitim Kültür ve Turizm Bakanlıklar Tarihi*. Ankara.
- Topçu, N. (1971). *Türkiye'nin Maarif Davası*. İstanbul: Hareket.
- Tozlu, N. (1992). *Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, (7), Van.
- Türkiye Yeşilay Cemiyeti Merkezi, (1962). *Cemal Gürsel Diyor ki...* Ankara.
- N. Dağlı – B. Aktürk, *Hükümet ve Programları 1960-1980 II* Ankara, 1988
- Hilmi İncesulu, 7. Milli Eğitim Şurası Açış Konuşması 5 şubat 1962, İstanbul, 1962
- İbrahim Öktem, TBMM'de Gensorular Üzerine 11.11.1964 - 13.11.1964 ve 17.11.1964 Tarihlerinde Yaptıkları Konuşmalar, Ankara, 1965
- İbrahim Öktem, TBMM'de Gensorular Üzerine İkinci Konuşması (13.11.1964) Ankara, 1964

Kent Akademisi